

לחימה תחת אש: ערכים, פוסט־מודרניזם, ומה שביניהם

כוחות חי"ר פועלים ברצועת עזה במסגרת מבצע "עופרת יצוקה" | במשך שנים רבות הייתה הדעה המקובלת בצבאות המערב - וגם בצה"ל - שהמניע החזק ביותר להסתערות תחת אש הוא הלכידות החברתית במסגרות הצבאיות הקטנות

סרן יוגב מויאל

קצין במגלן, בוגר המכללה לפיקוד טקטי

אם אכן נכונה הטענה שהמוסיווציה של החיילים להילחם נובעת אך ורק מחששם להתבזות בפני חבריהם ליחידה, כי אז אפשר לוותר על חיל החינוך

הקדמה

מקובל למנות כמה גורמים שמניעים את החייל להילחם תחת אש. בין הגורמים האלה: אומץ ליבו של החייל, אחוות הלוחמים, ההזדהות עם המטרה שלמענה נלחמים, המשמעת והדוגמה האישית של המפקדים. מאחר שמדובר במגוון רב של מניעים נבדקה הסוגיה הזאת במחקרים רבים - בעיקר מאז מלחמת העולם השנייה. המסקנות שאליהן הגיעו המחקרים האלה סתרו לא פעם אלה את אלה.

אפילו על אופיו של שדה הקרב אין תמימות דעים. לצד עדויות שבהן מתואר שדה הקרב במונחים של "קטסטרופה", של "טראומה" ושל "פחד מוות"¹ יש עדויות שונות בתכלית על התרוממות רוח ועל תחושת אחריות נוכח חשיבות המשימה.² המחקר מונה מספר רב של מניעים שמדרבנים את החיילים להילחם תחת אש. המניעים האלה יכולים להיות פנימיים או חיצוניים, טכניים או רוחניים, מבוססים על גישות חברתיות או על גישות אינדיווידואליסטיות.

המוסיווציה ללחימה בצה"ל - הנרטיב הקיים

במשך שנים רבות הייתה הדעה המקובלת בצבאות המערב - וגם בצה"ל - שהמניע החזק ביותר להסתערות תחת אש הוא הלכידות החברתית במסגרות הצבאיות הקטנות. הסברה הזאת הייתה מבוססת על מחקרם פורץ הדרך של שילס וינוביץ שנעשה על צבא גרמניה לאחר מלחמת העולם השנייה. המחקר הזה ניפץ את המיתוס שהחיילים הגרמנים היטיבו להילחם בשל דבקותם באידיאולוגיה הנאצית והוכיח כי הם עשו זאת בעיקר בשל קשריהם ההדוקים לחבריהם ליחידה.³

בעקבות מחקרם של שילס וינוביץ נעשו מחקרים דומים רבים, ואלה איששו את ממצאיהם. גם בצה"ל התקבלה הקביעה שהגורם העיקרי שמניע את הלוחם הוא חבריו ליחידה. כך, למשל, התבטא ישכה שדמי, מפקד בה"ד 1 בשנים 1951-1952: "כשאתה תחת אש זה לא האישה ולא הילדים ולא עם ישראל ולא בן גוריון שמחזיקים אותך. מחזיקה אותך האחריות של היחידה לחבר מימין ולחבר משמאל... עונש יותר גדול ממוות זה הבושה שאתה ברחת והפקרת את החבר

שלך".⁴ הניסוח הזה שונה במעט מזה של המסקנות של שילס וינוביץ בנוגע לחיילים של צבא גרמניה במלחמת העולם השנייה: החברים ליחידה הם הקבוצה הראשונית. הלוחם אינו רוצה להתבזות בפניהם ולכן הוא נלחם בחירוף נפש נגד האויב.

הטענה שהחייל מסתער על האויב תחת אש רק בגלל חבריו קנתה לה שביטה בצה"ל, וכיום ניתן לשמוע אותה הן מפי מפקדים בכירים והן מפי מפקדים זוטרים, שכן היא נלמדת בקורסים השונים בכל הרמות, ובהם קורס קצינים וקורס מ"פים.

גם הפילוסוף אסא כשר אימץ את הגישה הזאת. בספרו "אתיקה צבאית" הוא כותב, בין היתר, ש"המילים הגדולות" או "הרעיונות הגדולים" בנוגע למדינה או לעם - "אין הם מניעי החיילים להילחם, אין הם מניעי החיילים לבטא את אחוות הלוחמים שלהם עד חירוף נפש".⁵ ובמקום אחר הוא כותב: "המ"פ אינו מדבר אל החיילים שלו במונחי המדינה היהודית, ירושלים או הדגל. המונחים הללו כולם חשובים, וכבודם במקומם מונח, אבל לא הם המונחים המקימים את החיילים על רגליהם".⁶

יגאל ידן הרמטכ"ל השני של צה"ל

"נוער זה כאילו אגר בתוכו מלוא כמיהת עם ישראל באלפיים שנות גלותו לשוב לאדמתו ולחיות חיי חופש ועצמאות, וכדומה לקפיץ ענק, שנדרך וכווץ זמן רב עד קצה גבול יכולת מתיחתו, שוחרר לפתע - ושיחרר"

מהדברים האלה עולה אפוא שהמניעים למסירות הנפש תחת אש, הגורמים שבגללם החייל קם ומסתער נוכח אויב, אינם מצויים ברוחו, באמונותיו ובהזדהותו עם המטרה שלמענה נלחמים, אלא מצטמצמים לקשרים בין הלוחמים התלויים זה בזה תחת אש האויב.

אקדמיה ופוסט־מודרניזם

הגישה הזאת מבטאת במידה רבה את הרוחות המנשבות ברוב האוניברסיטאות בארץ בימים אלה, שלפיהן ישראל היא מדינת "כל אזרחיה". זוהי גישה שמתעלמת מאופיה הלאומי־יהודי של המדינה (ובמקרים קיצוניים גם שוללת את זכות קיומה). מי שמאמץ את הגישה הזאת מוחק קשת רחבה של מניעים נוספים שעשויים להניע את החייל, כגון הרצון לתרום למדינה, להגן על העם ועל הארץ, האמונה בצדקת הדרך, ההזדהות עם המשימה. נדמה לעיתים שהעלאת המניעים האלה היא טאבו בתרבות העכשווית בישראל. בעבר ניטרל האיום הקיומי על ישראל את השפעותיהן של הדעות האלה, שאת ניצניהן ניתן היה לראות כבר בדבריו של ישכה שדמי שהובאו לעיל. המושג "להילחם על הבית" היה אז ברור דיו, אך עם התבססותה של ישראל עלו שוב לדיון השאלות בנוגע למניעי

הנטייה כיום להתעלם ממקומה של האידאולוגיה במוסיווציה של החיילים להילחם היא חלק מהמגמה שקיימת במערב לנפץ מיתוסים

החיילים להילחם. יש להדגיש שקיימות עדויות מהשנים הראשונות לקיומה של ישראל, שמהן עולה תמונה שונה לחלוטין בנוגע למניעי החיילים להילחם תחת אש. כך, למשל, התבטא יגאל ידן, שהיה הרמטכ"ל השני של צה"ל, בנוגע למניעי הנוער היהודי להילחם במלחמת העצמאות: "נוער זה כאילו אגר בתוכו מלוא כמיהת עם ישראל באלפיים שנות גלותו לשוב לאדמתו ולחיות חיי חופש ועצמאות, ובדומה לקפיץ ענק, שנדרך וכווץ זמן רב עד קצה גבול יכולת מתיחתו, שוחרר לפתע - ושיחרר"⁷.

הנטייה כיום להתעלם ממקומה של האידאולוגיה במוסיווציה של החיילים להילחם היא חלק מהמגמה שקיימת במערב לנפץ מיתוסים.⁸ נטייה דומה קיימת גם בישראל. הדבר בא לידי ביטוי, למשל, במאמץ הרב שהושקע כדי לנפץ את המיתוס שלפיו מילותיו האחרונות של יוסף טרומפלדור היו "טוב למות בעד ארצנו". ניפוץ המיתוסים הוא חלק מתפיסת עולם פוסט־מודרנית המתבטאת בארץ גם בדעות פוסט־ציוניות, שמקובלות היום מאוד במוסדות האקדמיים.

לגישה הזאת מתייחס גדי טאוב בספרו "המרד השפוף - על תרבות צעירה בישראל". הוא טוען שהבדיקה המתמדת של מיתוסים ושחיטת הפרות הקדושות נעשות לא כדי להחליף מיתוסים שליליים במיתוסים חיוביים אלא הפכו למטרה בפני עצמה. לדבריו, במקום

שבו היו קודם ערכים ניצב עתה ערך חדש: פירוק המיתוסים. השאלה היא אם פירוק המיתוסים מוביל לחינוך לסובלנות ולשיקול דעת אישי, או לשממה רגשית וערכית כתוצאה מכך שלאדם הצעיר כבר אין במה להאמין.⁹

נקודת המבט הפוסט־מודרנית תופסת מקום נכבד בהווה הישראלית כיום, בעיקר בקרב סופרים ואנשי רוח מרכזיים. כך, למשל, הסופר ס' יזהר טען שחינוך לערכים הוא צירוף מילים כמעט מופרך וכי לא צריך לחנך לערכים וגם אי־אפשר לעשות כן.¹⁰ כשאין מקום לחינוך לערכים, מובן שניתן להעלות על הדעת רק הסברים טכניים לנכונותו של לוחם לסכן את חייו תחת אש - הסברים שמנותקים מעולמו הנפשי של הלוחם.

השפעת האקדמיה בארץ על הצבא באמצעות כתיבה פוסט־מודרנית - דמוקרטית וניטרלית כביכול - המתעלמת לחלוטין ממושג הלאום, נותנת את אותותיה גם במערכת החינוך, למשל בלימודי האזרחות. פרופ' אורית איכילוב, מומחית לחינוך אזרחי מאוניברסיטת תל־אביב, מבקרת את מצב לימודי האזרחות בישראל. היא טוענת כי בעוד שבדמוקרטיה המערבית מחנכים למחויבות משולבת לעם, למדינה ולדמוקרטיה, מעדיפים בישראל - בכל מקרה של התנגשות בין מערכת הערכים האוניברסלית (דמוקרטיה) למערכת הערכים היהודית־ציונית - את המערכת האוניברסלית. ממחקר שהיא ערכה עולה שלמצב הזה אין אח ורע בשום דמוקרטיה מערבית אחרת. בכלל כולל החינוך לאזרחות גם עקרונות דמוקרטיים והומניסטיים וגם חינוך לפטריוטיזם ולגאווה במורשת הלאומית.¹¹ את דעתה זו היא משמיעה בפורומים שונים העוסקים בלימודי האזרחות בישראל.

גנרל סל"א מרשל, ההיסטוריון הצבאי האמריקני הראשי במלחמת העולם השנייה ובמלחמת קוריאה, כתב על "נגע הרכרוכיות" הגורם לכך שלאחר כל מלחמה נמתחת ביקורת קשה ובלתי צודקת על הכוחות הלוחמים - "הלך רוח המטיל בנפשות הנוער ארס נגד שירות לארצו ומביא כליה על רוח ההתנדבות". התהליכים שמוזכר מרשל דומים לאלה שעוברים על החברה הישראלית - בעידודה של הגישה הניטרלית של האקדמיה: "צבאנו" הופך מיד ל"הצבא" ו"ציינו" ל"הציי"¹². הכותב הניטרלי אינו משתמש במילים "עם", "ארץ", "לאום" או "מדינה". את המונחים האלה הוא מחליף באופן גורף במונחים "אזרחים", "דמוקרטיה" ו"אנשים".

מבט אחר על מה שקורה בצה"ל

קשה מאוד לקבל את הטענה שבכוחן של הגישות הטכניות בלבד להסביר את נכונותם של חיילי צה"ל להסתער תחת אש. ראשית, השכל הישר והעדויות מהשטח אינם עולים בקנה אחד עם הטענה הזאת, אלא מעלים תמונה מורכבת שלפיה מניעים רבים ושונים - הן אידאולוגיים והן טכניים - הם שמניעים את החיילים.

שנית, הגישות הטכניות בוחנות לרוב רק את הקרב עצמו במנותק מההכנות המנטליות והפיזיות שנעשות לפני הקרב. על כך כתב יהושע השל־ייבין, ממנהיגי הרוחניים של התנועה הרוויזיוניסטית, בכתב העת של האצ"ל, "המצודה": "התנהגותו של המגן ברגע הסכנה אינה דבר פתאומי, אינה באה כאימפרוביזציה, כתוצאה

לוחמי צה"ל בפעילות באזור כיסופים על גבול הרצועה, אפריל 2010 | סביר להניח שבשעת הקרב ממש הלוחם אינו חושב על ערכים, אך יש לשאול מה הביא אותו לשם, מה מאפשר לו לתפקד תוך כדי הקרב ומה יאפשר לו לחזור לקרב לאחר הפוגה זמנית בלחימה

הישראלית מבעד למשקפיים חברתיים-תרבותיים. לטענתה, אי-אפשר להתעלם מכך שמוטיווציה ללחימה היא לא רק מניע אינדיווידואלי אלא גם תופעה חברתית. הבנה מעמיקה של סוגיית המוטיווציה ללחימה מחייבת לראותה על פני רצף, שבקצהו האחד משתני מיקרו - צרכי הבסיסיים והראשוניים של האדם - ובקצהו האחר משתני מאקרו חברתיים כמו האידיאולוגיה (תהיה אשר תהיה, קולקטיבית או אינדיווידואליסטית) והתרבות השלטת. בתווך נמצאים המשתנים שבין המיקרו למאקרו: הקשר לקבוצה הקטנה (היחידה).

מהדברים האלה עולה שהמעבר של החברה הישראלית מחברה קולקטיבית, המציבה במרכזה את ערכי של הקולקטיב ואת צרכיו, אל חברה אינדיווידואליסטית, המציבה במרכזה את צרכי הפרט ואת ענייניו, הוא אחד הגורמים המשפיעים ביותר על המוטיווציה לשירות קרבי בצה"ל.¹⁵

מובן שלדיון הזה בנוגע לטיב הערכים המניעים לוחמים תחת אש יש גם השלכות מעשיות רבות: מסקנות הדיון הזה אמורות להתוות את דרכם של הגורמים בצה"ל המופקדים על הכנת החיילים למלחמה. הרי אם המוטיווציה נובעת אך ורק מטיב הקשרים החברתיים בין הלוחמים, ניתן לערוך שינוי מקיף בתוכני החינוך הנלמדים כעת בצה"ל ואולי אף לבטל כליל את חיל החינוך.

מאיזו השראה מיוחדת, אלא הינה תוצאה מכל החינוך וההכנה הנפשית שקדמו במשך שנים לרגע זה.¹³ אכן סביר להניח שבשעת הקרב ממש הלוחם אינו חושב על ערכים, אך יש לשאול מה הביא אותו לשם, מה מאפשר לו לתפקד תוך כדי הקרב ומה יאפשר לו לחזור לקרב לאחר הפוגה זמנית בלחימה.

שלישית, יש לבחון את כל הנאמר בסוגיה הזאת בפרספקטיבה המבחינה אילו ערכים הם יציבים ומחזיקים מעמד לאורך זמן ונוכח קשיים ואילו מניעים משפיעים רק לזמן מוגבל. לדעתי, לא ניתן לסמוך שברגע האמת, תחת אש אויב, יקום החייל ויסכן את היקר לו מכול, את חייו, רק על בסיס רעוע כמו שיקולי כבוד ומעמד בקרב חבריו.

רביעית, ברור שלאור השינויים התכופים בציוותי הכוחות בעת לחימה לא תמיד מכירים החיילים זה את זה, ולכן הלכידות הטכנית אינה יכולה לבוא לידי ביטוי. כך, למשל, כותב חיים סבתו על מלחמת יום הכיפורים: "שלושה בני ישיבות היינו בצוות... המט"ק הקבוע שלנו עדיין לא הגיע. צירפו לנו מט"ק מילואימניק... 6 שנים היה בלוס-אנג'לס. את הטנק שכח כבר, את כובעי הטנקיסטים לא הכיר כלל, גם אותנו לא הכיר."¹⁴

ענת זפרן, שכתבה מחקר מקיף על המוטיווציה ללחימה בצה"ל, טוענת שיש לבחון את סוגיית המוטיווציה ללחימה בחברה

הרמטכ"ל יצחק רבין בנאום הר הצופים, יוני 1967: "המלחמה היא עניין קשה ואכזרי בעיקרו, מלווה בהרבה דם ודמעות, אך דווקא במלחמה הזאת שעברה עלינו באו לידי ביטוי גילויים מופלאים של אומץ לב וגבורה... גילויים אלה - ראשיתם ברוח וסופם ברוח. התעלותם של לוחמינו לא בזכות הברזל באה אלא בזכות התודעה של שליחות עליונה, של הכרה בצדקת ענייננו, של אהבה עמוקה למולדת ושל הכרת התפקיד הקשה שהוטל עליהם - להבטיח קיום האומה במולדתה; לקיים - ואפילו יהיה זה במחיר חייהם - זכותו של עם ישראל לחיות את חייו במדינתו בשלום ובשלווה"

החלופה: חינוך לערכים

מי שמאמץ את הגישה הטכנית בנוגע למניעי החייל להסתער תחת אש בעצם אומר שלהחלטה החייל לסכן את עצמו אין למעשה שום מניע פנימי חיובי. על פי הגישה הזאת, החייל נלחם אך ורק בשל האזיקים החברתיים שבהם הוא קשור. אומנם אין להקל ראש בעוצמת הקשרים בין הלוחמים ביחידה ובהיותם מניע רב עוצמה, אך יש לראות אותם בהקשר הרחב יותר. הם כשלעצמם אינם יכולים להסביר מדוע מלכתחילה בני נוער מתגייסים ליחידות קרביות, והם גם לא יכולים להסביר באופן בלעדי את הנכונות להסתער על האויב תחת אש. לכן יש לדחות את הטענה בנוגע לבלעדיותם או אף בנוגע למרכזיותם של המניעים הטכניים.

נותרת אפוא הגישה החלופית, שלפיה הדבקות בערכים היא שמניעה את החייל להסתער תחת אש. יש לומר זאת בלי להתנצל ובלי לחשוש מתרבות התקינות הפוליטית שאינה מאפשרת כיום לומר אמירות ברורות בנושאים ערכיים (או אמירות ברורות בכלל).

לתופעה יוצאת הדופן של מסירות נפש תחת אש יש מסד ערכי איתן,

וקיימים ערכים שיש לחנך לאורם כדי להכשיר חיילים לתפקוד יעיל תחת אש. אומנם יש תכונות אישיות המשפיעות על היכולות האלה (כגון קור רוח טבעי), אך באמצעות חינוך ניתן להשפיע במידה ניכרת על המתחנך ולשפר את סיכוייו להצליח באתגר הנתון.¹⁶ בראש ובראשונה יש להרחיב את מושג ה"אני" של הלוחם, להקנות לו את ההבנה שיש משהו גדול ממנו, והוא מושג הלאום, ובהקשר הספציפי שלנו - זהות יהודית ומחויבות למדינת ישראל. מכאן קצרה הדרך לקישור בין העמידה במשימה - של המחלקה, של הפלוגה, של הצבא - לבין השמירה על המדינה ועל העם. ככל שזהותו הישראלית של החייל מוצקה יותר, הוא יבין טוב יותר את המשמעות של משימתו, שכן זו תהיה מחוברת למערכת שלמה של מחויבויות.

יתר על כן, חייל שקבוצת ההתייחסות שלו היא העם כולו ולא רק יחידתו המצומצמת ייטיב לתפקד בכל מסגרת - גם אם הוא מוצא את עצמו לפתע נלחם עם אנשים שאותם מעולם לא הכיר, כפי שקרה לעיתים קרובות במלחמת יום הכיפורים. באופן הזה מורחב ערך

הערות

1. עדנה לומסקי-פדר, **כאילו לא הייתה מלחמה - תפיסת המלחמה בסיפורי חיים של גברים ישראלים**, מאגנס, ירושלים, 1998, עמ' 30
2. משה זונדר, **סיירת מטכ"ל**, כתר, ירושלים, 2000, עמ' 200
3. Edward A. Shils and Morris Janowitz, "Cohesion and Disintegration in the Wehrmacht in World War II", *Public Opinion Quarterly*, Volume 12, Spring 1948, pp. 280-315
4. מיכה פופר ואביהו רוני (עורכים), **על המנהיגות**, משרד הביטחון - ההוצאה לאור, תל-אביב, 1989, עמ' 138
5. אסא כשר, **אתיקה צבאית**, משרד הביטחון - ההוצאה לאור, תל-אביב, 1997, עמ' 167
6. שם, עמ' 168
7. יגאל ירין במבוא לספרו של נתנאל לורך, **קורות מלחמת העצמאות**, ידיעות אחרונות, תל-אביב, 1989
8. במדינת ישראל החל התהליך הזה במיוחד לאחר מלחמת יום הכיפורים. דיון מורחב על הנושא הזה וכיצד השפיע על המוטיווציה לשרת בצה"ל ראו: ענת זפרן, "מוטיווציה לחימה - ההקשר הישראלי", **בין הזירות - כתב העת לענייני מדעי ההתנהגות בצה"ל**, 2005, עמ' 13
9. גדי טאוב, **המרד השפוף - על תרבות צעירה בישראל**, הקיבוץ המאוחד, תל-אביב, 1997, עמ' 215
10. ס' יזהר, **על חינוך ועל חינוך לערכים**, עם עובד, תל-אביב, 1974
11. עדי ארבל, "אזרחות לא טובה", **מקור ראשון**, גיליון 643, י"ז בכסלו תש"ע, 4 בדצמבר 2009
12. בריגדיר-גנרל סל"א מרשל, **אנשים מול אש**, מערכות, תל-אביב, 1956, עמ' 158. לבסוף שואל מרשל שאלה שנדמה שגם עלינו לשאול נוכח הטענות שהעיסוק בלאומיות יגרום לסכנות כגון גזענות ויעודד מלחמות: "האם צמיחת מיליטריזם היוותה אי פעם לעמנו, או מהווה עתה, סכנה גדולה יותר מאשר צמיחת מטריאליזם המחניק כל מניע פטריוטי והורס את האמונה באידיאל של שירות ללאום?"
13. אריה נאור, **דוד רזיאל: המפקד הראשי של הארגון הצבאי הלאומי בארץ-ישראל - חייו ותקופתו**, משרד הביטחון - ההוצאה לאור, 1990 תל-אביב, עמ' 63. העיתון המחתרתי הזה ביטא את השקפת העולם של האצ"ל ונכתב בשיתוף עם דוד רזיאל, מפקדו הראשון של האצ"ל.
14. חיים סבתו, **תיאום כוונות**, ידיעות אחרונות, תל-אביב, 1999, עמ' 88
15. ענת זפרן, **שם**, עמ' 3. מחקרים רבים נוספים קוראים תיגר על גישתם של שילס וינוביץ בנוגע למניעים להילחם תחת אש. ראו למשל את ספרו של יום טוב סמיה, **מיחידים ליחידה**, מערכות, תל-אביב, 2008
16. שאלה ששואל אסא כשר בנושא הזה היא כיצד ניתן להורות לחיילים לאהוב את העם ואת הארץ. טענתו היא שאי-אפשר לדרוש ממישהו לאהוב, שהרי אהבה היא מושג השייך לעולמו הפנימי של האדם (אסא כשר, "רוח צה"ל" ואהבת הארץ", **מערכות**, 2002, 382).
17. איציק גונן ואליאב זכאי (עורכים), **מנהיגות ופיתוח מנהיגות - מהלכה למעשה**, משרד הביטחון - ההוצאה לאור, תל-אביב, 1999, עמ' 113

הרעות כך שהוא חל על כל החיילים בצבא. במילים אחרות: ההזדהות עם העם מעלה את ערך הרעות ממצבו הראשוני, שהוא לכידות בין החברים הנכללים באותה המסגרת, לכלל שותפות בגורלו של עם שלם. מידת האכפתיות כלפי הקולקטיב הרחב - העם - היא שתקבע אם החייל יהיה מוכן לתת מעצמו למען הכלל במאמץ פיזי מתמשך, בויתור על חיי נוחות ואף בסיכון החיים עצמם.

סיכום

לוחם נדרש לסכן את חייו תחת אש אויב, וקרוב לוודאי שברגעי האמת עולם ערכי חלול ומנותק לא יגרום לו לסכן את הטבעי לו ביותר - את עצמו. גם עולם ערכי שאינו מאמין בחשיבות המשימה או העניין שלמענו נלחמים לא יניע את הלוחם לפעולה. מלחמת לבנון השנייה היא דוגמה מובהקת לקשר הבלתי ניתן להתרה בין הערכים ומידת ההזדהות עם המשימה לבין היכולת לבצע. כאשר המשימות, המטרות והערכים אינם ברורים לחיילים, נתקלים

כאשר המשימות, המטרות והערכים אינם ברורים לחיילים, נתקלים בתופעות של "דיון בערכיות המשימה" בדרג הצבאי או במסמוס של משימות בטענות שונות ומשונות

בתופעות של "דיון בערכיות המשימה" בדרג הצבאי או במסמוס של משימות בטענות שונות ומשונות.

נראה שבאחרונה קיים בחלקים הולכים וגדלים של הציבור הישראלי הצורך להחזיר את "מטוטלת הזהות" במדינת ישראל למקום שפוי יותר, ישראלי יותר, כזה שאינו מוותר על הייחודיות של הפרט אך גם אינו שוכח את משמעות המושגים המאחדים שהופכים אותנו למי שאנחנו - לעם.

על הרוחות המנשבות באקדמיה, שחדרו אף לצה"ל בהקשר לסוגיה שבה דן המאמר הזה, אמר כבר יצחק רבין בנאומו שנשא על הר הצופים כשקיבל תואר דוקטור לשם כבוד לאחר מלחמת ששת הימים:

"המלחמה היא עניין קשה ואכזרי בעיקרו, מלווה בהרבה דם ודמעות, אך דווקא במלחמה הזאת שעברה עלינו באו לידי ביטוי גילויים מופלאים של אומץ לב וגבורה... גילויים אלה - ראשיתם ברוח וסופם ברוח. התעלותם של לוחמינו לא בזכות הברזל באה אלא בזכות התודעה של שליחות עליונה, של הכרה בצדקת ענייננו, של אהבה עמוקה למולדת ושל הכרת התפקיד הקשה שהוטל עליהם - להבטיח קיום האומה במולדתה; לקיים - ואפילו יהיה זה במחיר חייהם - זכותו של עם ישראל לחיות את חייו במדינתו בשלום ובשלווה".¹⁷

רבין הדגיש שמקור המוטיווציה הוא ברוח, בערכים. יפה נעשה אם נחנך את לוחמינו לאהבת העם, המדינה והארץ, לאחריות, לאכפתיות ולתרומה לחברה - בין היתר באמצעות שירות בצבא.